

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Мавродієва Марина Володимирівна

УДК 342.92+349.44

**АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ САНКЦІЇ
ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2024

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України

Дубинський Олег Юрійович,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
проректор з науково-педагогічної роботи,
економічних, юридичних та соціальних питань.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Карабін Тетяна Олександрівна,

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»,

завідувач кафедри адміністративного, фінансового
та інформаційного права;

кандидат юридичних наук, доцент

Маркін Сергій Ігорович,

адвокат.

Захист відбудеться «28» лютого 2024 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 74, корп. 5, кім. 202-б.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Автореферат розісланий «28» січня 2024 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ш.Н. Гаджиєва

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформація системи органів державної влади та місцевого самоврядування, зумовлена активізацією євроінтеграційних процесів в Україні, вимагає забезпечення ефективності систематизації містобудівного законодавства як нормативно-правового базису для залучення інвестицій та гарантування безпечності інвестування в повоєнну відбудову української держави. У сучасних умовах відбувається активізація процесів із кодифікації містобудівного законодавства та розроблення Містобудівного кодексу України, складовою частиною якого має стати окрема глава, присвячена особливостям застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання – порушників встановлених стандартів і норм здійснення підготовчо-архітектурних та будівельних робіт.

Недосконалість нормативно-правового регулювання застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування знижує ефективність їх упровадження.

Проблема нормативно-правового регулювання адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування в межах вітчизняної юридичної науки досліджувалася фрагментарно. Науково-теоретичним підґрунтям дослідження адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування слугують праці вчених у галузі теорії права, адміністративного права та процесу, зокрема роботи О.Ф. Андрійко, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, О.Ю. Дрозда, О.Ю. Дубинського, Т.О. Карабін, Т.О. Коломосьць, В.К. Колпакова, Є.В. Курінного, Я.В. Лазура, Д.В. Лученка, С.І. Маркіна, В.В. Тильчика, А.А. Шарої та інших правників.

Проблема розбудови системи адміністративно-правового регулювання містобудування вивчалася у працях таких науковців, як Ю.А. Волкова, Г.М. Гриценко, Н.Ю. Задирака, Ю.О. Легеза, О.Б. Ляшко, А.В. Матвійчук, І.М. Миронець та інші. Класифікацію адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування в межах галузевих досліджень здійснювали фрагментарно, у процесі вивчення більш загальних категорій. Так, у дисертації Є.А. Неборського «Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів містобудування» (2020 р.) встановлюються основні аспекти правового регулювання здійснення політики у сфері забудови населених пунктів, зокрема гарантування дотримання вимог законності та правомірності діяльності зі здійснення будівельних і землевпорядних робіт. Проблему застосування заходів земельно-правової відповідальності у сфері містобудування розглянуто в дисертації О.О. Череміса «Земельне правопорушення у сфері містобудування як підстава юридичної відповідальності» (2021 р.). У дисертаційній роботі О.Б. Ляшка «Адміністративні послуги у сфері містобудування» (2015 р.) визначено питання здійснення сервісної функції держави з надання спеціальних дозволів на забудову населених пунктів. Проте поза увагою науковців залишено питання визначення сутності та системи адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування та

обґрунтування напрямів оптимізації їх застосування, що зумовило вибір теми дисертації, її мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. № 2623-III; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 р., затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942; Концепції розвитку електронної демократії в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р; Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VII; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р; Концепції реалізації державної політики з нормативного забезпечення будівництва в Україні на період до 2015 р., схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2010 р. № 1436-р, та згідно з іншими нормативними актами. Дисертацію виконано в межах наукового проєкту Запорізького національного університету «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711). Внесок здобувача полягає у виявленні особливостей застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування.

Мета та задачі дослідження. *Мета дослідження* полягає в поглибленні знань, підходів для розуміння змісту й системи адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування на основі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел.

Для досягнення зазначеної мети в дисертаційній роботі необхідно вирішити такі *задачі*:

- описати нормативно-правове регулювання відносин у сфері містобудування;
- встановити сутність поняття та системи правопорушень у сфері містобудування як підстави застосування адміністративно-господарських санкцій;
- охарактеризувати поняття та сутність адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування;
- здійснити класифікацію адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування;
- відобразити зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування;
- з'ясувати особливості провадження у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування;

– розкрити систему забезпечення гарантій захисту учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій;

– обґрунтувати напрями забезпечення ефективності правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування.

Об'єктом дослідження є суспільні правовідносини, що виникають у зв'язку із застосуванням адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування.

Предметом дослідження є адміністративно-господарські санкції за правопорушення у сфері містобудування.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Завдяки використанню порівняльно-правового методу юридичних досліджень відображено зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування (підрозділи 2.1, 2.2, 2.4). За допомогою діалектичного методу визначено авторський підхід до низки юридичних категорій, зокрема «містобудування», «адміністративно-господарські санкції у сфері містобудування» тощо (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.3, 2.4). Закони формальної логіки та методи індукції і дедукції, аналізу й синтезу дали змогу охарактеризувати правову природу правопорушень у сфері містобудування, а також відобразити процедуру застосування адміністративно-господарських санкцій (підрозділ 1.2, розділ 2). Завдяки застосуванню системно-структурного методу досліджено особливості адміністративно-господарських санкцій як засобу юридичної відповідальності у сфері містобудування (підрозділи 1.3, 1.4, розділ 2). За допомогою методу моделювання обґрунтовано напрями забезпечення ефективності правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4, 2.4).

Нормативну основу роботи становлять законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти з питань застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування. Обґрунтування авторських пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування України розроблено з урахуванням досвіду таких зарубіжних країн, як Республіка Польща, Сполучені Штати Америки, Федеративна Республіка Німеччина та інші країни Європи і світу.

Емпіричну базу дослідження сформовано завдяки використанню офіційної статистичної інформації, оприлюдненої Державною службою статистики України та іншими адміністративними органами за період 2018–2024 рр., відомостей Єдиного державного реєстру судових рішень України, а також даних низки центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства регіонального розвитку,

будівництва та житлово-комунального господарства України та інших органів державної влади й місцевого самоврядування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних наукових досліджень, присвячених здійсненню характеристики адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування в Україні. Унаслідок дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано авторський підхід до розуміння категорії «містобудування» як функціонально визначеної діяльності адміністративних органів, підприємств, установ, організацій, а також фізичних осіб та їх об'єднань, яка спрямована на формування якісного повноцінного життєвого середовища, включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування, забудову та інше використання територій, проєктування, будівництво об'єктів містобудування, спорудження інших об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів за умови збереження традиційного характеру середовища, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної і транспортної інфраструктури, запровадження дієвих механізмів управління відходами на засадах упровадження екологізації виробництва та Цілей сталого розвитку;

- визначено доцільність розширення нормативного переліку адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування шляхом його доповнення такою санкцією, як попередження суб'єкта господарювання;

- обґрунтовано доцільність упровадження у проєкт Містобудівного кодексу України принципів побудови системи місцевого самоврядування, що полягають у забезпеченні повноцінної фінансової децентралізації адміністративно-територіальних одиниць, що дасть змогу закріпити можливість встановлення режиму забудови територій, який здатний відобразити містобудівні потреби громади та врахувати територіальні вимоги до здійснення забудови населених пунктів;

удосконалено:

- аргументацію необхідності запровадження на нормативному рівні підходу, згідно з яким правопорушення у сфері містобудування, за вчинення яких до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції, мають пов'язуватися не лише з допущенням порушення технологій здійснення будівельних робіт або порушенням режиму ліцензування будівництва об'єктів особливих класів небезпеки, але й з упровадженням будівельних робіт без вжиття заходів із належного управління відходами будівництва, допущенням вимог забезпечення екологізації та енергоефективності об'єкта;

- підходи до класифікації гарантій у сфері містобудування, у межах яких в окрему групу виділено конституційні гарантії захисту учасників у сфері містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій, що визначаються як передбачені нормами права засоби забезпечення, застосування

та реалізації прав учасників у сфері відносин містобудування, а під гарантіями захисту учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій розуміються передбачені чинним законодавством засоби, способи та умови діяльності, яка пов'язана з виконанням дозвільних і реєстраційних функцій у будівництві, спрямована на здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду за дотриманням законодавства учасниками у сфері відносин містобудування;

набули подальшого розвитку:

- класифікація нормативно-правових засад регулювання у сфері містобудування за такими критеріями, як функціональне призначення, юридична сила нормативно-правових актів, що дало змогу обґрунтувати висновок про те, що сфера відносин, пов'язаних зі здійсненням містобудування, характеризується міжгалузевим змістом та має розглядатися як певний юридичний феномен, який утворюється як симбіоз положень актів адміністративно-правового законодавства, актів фінансово-правового законодавства, актів екологічного, земельного та природоресурсного законодавства, актів кримінально-правового законодавства, актів адміністративно-деліктного законодавства, актів господарсько-правового законодавства;

- підходи до класифікації стадій провадження у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування, яка має оцінюватися виключно в контексті окремої наукової мети, зумовленої завданням дослідження, що дало змогу дійти висновку про те, що з огляду на необхідність оптимального нормативно-правового регулювання правових та організаційних аспектів розгляду справ щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування недоцільним є дублювання відповідних положень у Законі України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР та в Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 р. № 244;

- пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про основи містобудування», Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» та інших законодавчих актів стосовно досліджуваної проблеми з використанням сучасної методології юридичної техніки з метою вдосконалення правового регулювання застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- *науково-дослідній діяльності* – як основа для подальших наукових досліджень особливостей застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування в Україні та інших питань із відповідної тематики;

– *правотворчій діяльності* – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного містобудівного та адміністративно-правового законодавства задля оптимізації застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування в Україні;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення нормативно-правового регулювання застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування в Україні;

– *навчальному процесі* – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Господарське право», «Корпоративне право», «Містобудівне право», у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки та рекомендації оприлюднені на 3 науково-практичних конференціях, а саме: «Development trends in legal science and education of Ukraine in the context of European integration» (м. Ченстохова, 2023 р.); «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 2023 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 2023 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 4 наукових статтях, з яких 3 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, у тому числі основного тексту – 159 сторінок. Список використаних джерел налічує 282 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру роботи.

Розділ 1 «Загальнотеоретична характеристика адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування» складається із чотирьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Нормативно-правові засади регулювання відносин у сфері містобудування»** встановлено, що сфера відносин, які пов'язані зі здійсненням містобудівної діяльності або містобудування, характеризується міжгалузевим змістом та має розглядатися як певний юридичний феномен, що утворюється як симбіоз положень актів законодавства різного типу: 1) цивільно-правового

(щодо встановлення режиму права власності та інших речових прав на нерухоме майно); 2) фінансово-правового (щодо регламентації формування бюджетів державних цільових і позацільових фондів, а також стосовно формування дохідної та видаткової частин Державного бюджету України, місцевих та обласних бюджетів); 3) екологічного, земельного та природоресурсного (щодо встановлення змісту та підстав дотримання вимог раціонального використання природних ресурсів та об'єктів); 4) кримінально-правового, адміністративно-деліктного (щодо встановлення механізмів застосування заходів юридичної відповідальності); 5) господарсько-правового (щодо врегулювання питань забезпечення виконання договорів юридичними особами); 6) адміністративно-правового (щодо встановлення змісту адміністративних процедур та проваджень у сфері містобудування).

Здійснено класифікацію нормативно-правових засад регулювання у сфері містобудування за такими критеріями, як функціональне призначення та юридична сила нормативно-правових актів. За функціональним призначенням виокремлені такі засади: а) у межах законодавчої функції, що пов'язується з встановленням стратегічних засад здійснення забудови населених пунктів; б) у межах організаційно-управлінської функції, що вимагає розроблення нормативних положень з упровадження стратегії ефективної забудови населених пунктів; в) у межах правоохоронної функції, що вимагає забезпечення ефективності контрольно-наглядових і деліктних проваджень, зокрема із застосуванням адміністративно-господарських санкцій. За юридичною силою нормативно-правових актів виділені міжнародний рівень регулювання, на якому встановлюються та проголошуються стратегічні директивні акти, що встановлюють спрямування розвитку сучасного суспільства (наприклад, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН, ухвалена 25 вересня 2015 р.), та національний рівень регулювання, на якому вирішується питання застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування в порядку регулювання договірних відносин.

Визначено необхідність активізації процесів із систематизації законодавства у сфері містобудування шляхом кодифікації. Встановлено, що цілями ухвалення Містобудівного кодексу України є: 1) усунення юридичних колізій, що наявні між актами, які встановлюють права на землекористування, та актами, які регулюють набуття речових прав на нерухоме майно; 2) налагодження державно-приватного соціально-економічного партнерства; 3) досягнення ефективності взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування; 4) створення дієвих механізмів здійснення державного та громадського контролю; 5) досягнення балансу інтересів учасників відносин у сфері забудови населених пунктів; 6) децентралізація публічної влади, зокрема щодо формування місцевої політики з вирішення потреб громади на будівництво тих чи інших об'єктів соціальної інфраструктури шляхом утілення унікальної специфіки окремих міст, сіл, селищ; 7) нормативне закріплення для впровадження інвестиційних проєктів відбудови України, зокрема й з урахуванням необхідності реалізації об'єктів

для забезпечення потреб цивільного захисту населення, питання енергоефективності будівель із дотриманням вимог безбар'єрності.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та система правопорушень у сфері містобудування як підстава застосування адміністративно-господарських санкцій»* встановлено, що в чинному законодавстві України застосоване вузьке розуміння категорії «будівельні роботи», під якою розуміється «нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт об'єкта будівництва» (ст.1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI).

Визначено, що Закон України «Про основи містобудування» передбачає більш широке розуміння містобудівної діяльності, де зроблено акцент на встановленні її функціонального змісту як діяльності, здатної забезпечити повноцінне життєве середовище. Зроблено висновок про наявність законодавчого розмежування категорій «будівельні роботи» та «містобудування (містобудівна діяльність)».

З'ясовано, що функціонально містобудування складається з таких видів діяльності, як архітектурні роботи, землепорядні роботи, будівельні роботи, реєстраційні процедури.

Обґрунтовано авторський підхід до розуміння містобудування як функціонально визначеної діяльності адміністративних органів, підприємств, установ, організацій, а також фізичних осіб та їх об'єднань, яка спрямована на забезпечення якісного й функціонально повноцінного життєвого середовища, що вимагає встановлення стратегії розвитку територіальних громад, включно з планами забудови місцевостей, що має вирішувати завдання збереження та відновлення історико-культурної спадщини регіону, забезпечення потреб інфраструктури, запровадження дієвих механізмів управління відходами на засадах упровадження екологізації виробництва та Цілей сталого розвитку.

Аргументовано, що правопорушенням у сфері містобудування притаманні як загальні ознаки, що визначають будь-який вид правопорушень, так і спеціальні ознаки, що відокремлюють їх від інших видів правопорушень. До загальних ознак правопорушень у сфері містобудування, з огляду на наявні загальнотеоретичні деліктно-правові дослідження, які здійснювали О.В. Кузьменко, Т.О. Коломєць, В.К. Колпаков, І.М. Миронець, О.Б. Ляшко, Ю.О. Легеза та інші вчені, віднесено такі характеристики: протиправність, винність (у розумінні колективної безособової чи індивідуальної особової вини), діяння (дію або бездіяльність), об'єкт протиправного впливу, караність, рівень суспільної небезпеки та суспільної шкідливості.

Визначено спеціальні ознаки правопорушень у сфері містобудування, до яких віднесено: 1) унікальний об'єкт посягання, яким є правовідносини, що виникають у процесі здійснення будівельної діяльності задля забезпечення належної якості повноцінного життєвого середовища населення, що має розумітися як дотримання вимог технології здійснення підготовчих і будівельних робіт, а також загалом упровадження якісного підходу до забезпечення життєдіяльності населеного пункту, що містить у собі діяльність із дотримання вимог екологічної безпеки, ефективності управління відходами,

упровадження політики енергоефективності тощо; 2) міжгалузевий комплексний нормативно-правовий характер регулювання об'єкта посягання.

Зроблено висновок, що підставою для застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування має бути невиконання чи неналежне виконання обов'язків, покладених на суб'єктів господарювання, з організації та провадження проектних підготовчих і будівельних робіт, що створюють перешкоди до забезпечення повноцінного життєвого середовища населення території, на якій розташований певний об'єкт будівництва.

Правопорушення у сфері містобудування класифіковано за такими критеріями: а) ступенем суспільної шкідливості вчиненого діяння (проступки, нешкідливі правопорушення та кримінальні правопорушення); б) характером заподіяної шкоди (екологічні правопорушення у сфері містобудування, дозвільно-ліцензійні правопорушення у сфері містобудування, управлінські правопорушення у сфері містобудування, технологічні правопорушення у сфері містобудування, економічні правопорушення у сфері містобудування, сільськогосподарські правопорушення у сфері містобудування, майнові правопорушення у сфері містобудування, інформаційні правопорушення у сфері містобудування, інфраструктурні правопорушення у сфері містобудування тощо); в) суб'єктним складом (правопорушення, вчинені суб'єктами господарювання; правопорушення, вчинені адміністративними органами; правопорушення, вчинені іншими особами).

У підрозділі 1.3 *«Поняття та сутність адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування»* визначено, що тлумачення змісту санкцій як виду відповідальності юридичних осіб надано в рішенні Конституційного Суду України від 30 травня 2001 р. у справі № 1-22/2001, у якому обґрунтовано висновок, що застосування адміністративних стягнень до юридичних осіб у порядку, встановленому Кодексом України про адміністративні правопорушення, є неможливим, однак при цьому в межах зазначеного рішення поняття адміністративної відповідальності зводилося до застосування адміністративних стягнень, тобто застосовувалося вузьке його тлумачення.

Наголошено на тому, що трансформація інституту адміністративної відповідальності із заходу примусу в засіб здійснення функцій публічного адміністрування дає можливість говорити про те, що адміністративно-господарські санкції виконують функцію акумуляції публічних фінансових ресурсів, що справляються суб'єктами господарювання задля досягнення задоволення публічного інтересу в економічному зростанні, екологічно безпечному навколишньому природному середовищі та забезпеченні потреб особистої і національної безпеки.

Констатовано, що у процесі кодифікації містобудівного законодавства окремою главою має бути визначено механізм застосування адміністративно-господарських санкцій, що залишається при цьому механізмом державно-правового впливу на суб'єкта господарювання.

Аргументовано, що ознаками адміністративно-господарських санкцій є: 1) спеціальна підстава їх застосування, що полягає у встановленні факту

недотримання режиму здійснення господарської діяльності; 2) публічно-управлінський характер впливу, що чиниться органом державної влади або органом місцевого самоврядування на суб'єкта господарювання; 3) позадоговірний характер встановлення розміру санкцій та підстав застосування; 4) спеціальні строки застосування; 5) адміністративна процедура застосування; 6) адміністративний порядок оскарження; 7) майновий та управлінський правообмежувальний характер впливу на суб'єкта господарювання, що може полягати в обмеженні чи навіть зупиненні його діяльності; 8) спеціальний суб'єктний характер таких правовідносин, що полягає в законодавчому встановленні нормативного переліку суб'єктів, до яких вони можуть бути застосовані, а також у визначенні спеціального суб'єкта державного контролю у сфері архітектури та містобудівної діяльності; 9) функціональне спрямування, що полягає в забезпеченні повноцінного життєвого середовища для населення.

У підрозділі 1.4 «Класифікація адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування» встановлено, що в межах загальноправових досліджень санкції поділяються на конституційно-правові, кримінально-правові, адміністративно-правові, дисциплінарно-правові, цивільно-правові (майнові), господарсько-правові. Санкції класифіковано за такими критеріями: а) функціональним призначенням (регулятивні, охоронні, санкції нікчемності, заохочувальні (або стимулюючі) санкції); б) за ступенем деталізації їх змісту та обсягу обмежень, що застосовуються до винних осіб (абсолютно визначені, відносно визначені, альтернативні санкції); в) за способом відновлення порушеного права (штрафні, каральні санкції); г) за підставою застосування (договірні та позадоговірні санкції); ґ) за суб'єктом складом правовідносин (санкції, що застосовуються владним органом; санкції, що розглядаються з позиції особи, щодо якої вони застосовуються; санкції, що розглядаються з позиції, яка має користь та інтерес у їх реалізації); д) за способом визначення (санкції нарахування, до яких належать неустойка, штраф, пеня; санкції вилучення, що застосовуються, як правило, у разі отримання суб'єктом певного майна з порушенням вимог законності).

Здійснено характеристику видів адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування, з-поміж яких центральне місце посідають штрафи. Особливостями адміністративно-господарських штрафів визначено, по-перше, встановлення їх розміру на рівні окремих законодавчих актів, а не на рівні кодифікованих актів, що відрізняє їх від штрафу як кримінально-правового покарання та штрафу як адміністративного стягнення; по-друге, допустимість застосування адміністративно-господарських штрафів як з адміністративно-господарськими санкціями, так і з іншими засобами та видами відповідальності; по-третє, застосування спеціальними органами державного архітектурно-будівельного контролю, що відрізняє їх від штрафу як виду цивільно-правової відповідальності, який може бути застосований у порядку договірної та позадоговірної відповідальності.

Обґрунтовано авторський підхід до розуміння категорії «адміністративно-господарський штраф у сфері містобудування» як певного виду стягнення, яке

застосовується до порушника вимог безпеки здійснення будівельних і підготовчих робіт органом державного архітектурно-будівельного контролю та реалізується у грошовій формі до фондів Державного бюджету України. На підставі необхідності впровадження вимог децентралізації публічної влади обґрунтовано доцільність перегляду підходів до розподілу коштів від справляння адміністративно-господарських санкцій та переадресації таких грошових ресурсів до місцевих бюджетів, що дасть змогу більш оперативно задовольняти потреби територіальної громади та регіонів, де, власне, й відбулося порушення норм забудови.

Акцентовано на необхідності закріпити на законодавчому рівні підстави для звільнення від накладення адміністративно-господарських санкцій, що вимагає доповнення ст. 4 Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» окремою частиною такого змісту: «Звільняються від сплати адміністративно-господарського штрафу суб'єкти господарювання, які допустили порушення здійснення будівельних робіт в умовах надзвичайних ситуацій задля задоволення публічних потреб та інтересів».

Зроблено висновок, що в системі адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування мають бути передбачені підстави для застосування стягнень, які мають не лише майновий, а й організаційно-управлінський характер. До організаційно-управлінських адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування віднесено анулювання ліцензії чи іншого виду правовстановлюючих актів на здійснення будівельних робіт, адміністративний арешт активів платника податків, припинення адміністративно-правового статусу суб'єкта господарювання, інші адміністративно-господарські санкції. Обґрунтовано доцільність доповнення нормативного переліку адміністративно-господарських санкцій такою санкцією, як попередження суб'єкта господарювання.

Розділ 2 «Практика правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування»* визначено, що впровадження зарубіжного досвіду правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування дасть змогу національному законодавцю з огляду на досвід таких держав, як Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Республіка Польща тощо, переглянути стандарти у сфері містобудування. Зокрема, аналіз польського законодавства дає можливість переглянути процедури легалізації незаконно побудованих об'єктів; запозичення американського досвіду дасть змогу розробити оптимальний механізм розподілу повноважень між установами та відомствами одного рівня; своєю чергою приклад Федеративної Республіки Німеччина сприяє процесу деталізування національного законодавства у сфері містобудування.

У підрозділі 2.2 «Проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування» встановлено, що, незважаючи на загальне визнання стадійності проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування, науковці на сучасному етапі не виробили єдиний підхід до його структури. Визначено, що першою стадією проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування є розслідування та порушення справи щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. Другою стадією проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування визначено розгляд справи, третьою стадією – перегляд постанови у справі щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. Завершальною стадією проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування є виконання постанови про накладення стягнення.

У зв'язку з необхідністю оптимального нормативно-правового регулювання правових та організаційних аспектів розгляду справ щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування недоцільним визнано дублювання відповідних положень у Законі України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР та в Порядку накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності. Запропоновано обмежитися включенням до Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР норми, яка передбачала би розгляд справ щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування за правилами Кодексу України про адміністративні правопорушення. Тому пропонуємо преамбулу Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14 жовтня 1994 р. № 208/94-ВР викласти в такій редакції: «Цей Закон урегульовує відповідальність осіб за правопорушення у сфері містобудування. У частині, не врегульованій цим Законом та прийнятими на його основі нормативно-правовими актами, проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування здійснюється за правилами Кодексу України про адміністративні правопорушення».

У підрозділі 2.3 «Забезпечення гарантій захисту учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій» визначено адміністративно-правове гарантування захисту учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій як зовнішній механізм забезпечення закріплених у чинному законодавстві природних інтересів і потреб учасників у сфері відносин

містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій, яке здійснюється публічною адміністрацією, адміністративними судами та судами загальної юрисдикції у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування.

Гарантії захисту учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій визначено як передбачені нормами права засоби забезпечення, застосування та реалізації прав учасників у сфері відносин містобудування.

Запропоновано класифікувати господарсько-правові гарантії за критерієм функціонального призначення (гарантії реалізації, охорони, захисту та відновлення суб'єктивних прав і законних інтересів), за критерієм типу правових норм-гарантій (матеріально-правові та процесуально-правові гарантії), за критерієм учасника правовідносин (гарантії прав суб'єктів господарювання, органів державної влади й місцевого самоврядування, громадян та організацій тощо).

З огляду на множинність учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій щодо реалізації державної політики у сфері містобудування та враховуючи відмінний зміст гарантій їхніх прав, запропоновано класифікацію юридичних гарантій за сферою дії, залежно від суб'єкта та за характером.

У підрозділі 2.4 *«Напрями забезпечення ефективності правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування»* обґрунтовано, що під час розроблення Містобудівного кодексу України доцільно додати відповідну норму, яка закріплюватиме можливість встановлення режиму забудови територій, визначених для містобудівних потреб, місцевими правилами регулювання забудови – нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до законодавства та генеральних планів. Крім того, порядок розроблення місцевих правил регулювання забудови, їх склад і зміст має визначати центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері містобудування.

Ключовими напрямами вдосконалення законодавства щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування визначено такі заходи: 1) активізацію процесів прийняття Містобудівного кодексу України, який має визначити основні правові, економічні, соціальні та організаційні засади державної житлової політики у сфері містобудування як складової частини державної політики України; 2) упровадження проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення скорочення строків розгляду справ за позовами органів державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду», метою якого є запровадження виключно судового порядку заборони експлуатації об'єктів, які за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) або значними (СС3) наслідками та не прийняті в експлуатацію, а також забезпечення скорочених

строків розгляду справ за позовами про припинення права на виконання підготовчих та/або будівельних робіт, про скасування реєстрації декларації про готовність об'єкта до експлуатації, про заборону експлуатації закінчених будівництвом об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) або значними (СС3) наслідками та не прийняті в експлуатацію; 3) перегляд основ здійснення нагляду та контролю у сфері містобудування.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявляється в розкритті особливостей застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування в Україні. Унаслідок дисертаційного дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Визначено, що під нормативно-правовими засадами регулювання відносин у сфері містобудування має розумітися структурно-логічна система законодавчих і підзаконних нормативних положень, які визначають особливості управлінської організації діяльності суб'єкта господарювання, обсяг компетенційних впливів органів державної влади та місцевого самоврядування, а також суб'єктів делегованих повноважень, що реалізуються в межах інформаційних, дозвольно-ліцензійних, контрольних-наглядових, судових, процедурних проваджень.

2. Встановлено, що недотримання стандартів і вимог до здійснення будівельної діяльності, яке спричинило погіршення рівня забезпечення повноцінного життєвого середовища, є підставою для застосування заходів юридичної відповідальності, зокрема накладення адміністративно-господарських санкцій.

3. Аргументовано необхідність запровадження на нормативному рівні підходу, згідно з яким правопорушення у сфері містобудування, за вчинення яких до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції, мають пов'язуватися не лише з допущенням порушення технологій здійснення будівельних робіт або порушенням режиму ліцензування будівництва об'єктів особливих класів небезпеки, але й з упровадженням будівельних робіт без вжиття заходів із належного управління відходами будівництва, допущенням вимог забезпечення екологізації та енергоефективності об'єкта.

4. З'ясовано, що розуміння класифікації адміністративно-господарських санкцій як різновиду санкцій має базуватися на класифікації за характером впливу (майнові та організаційно-управлінські), за способом урегулювання охоронних правовідносин, за сферою реалізації владного впливу, за формою обмеження прав суб'єкта господарювання.

Акцентовано на тому, що застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування повинне мати на меті насамперед задоволення вимог формування повноцінного життєвого середовища. На підставі такого

висновку підкреслено, що для застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері містобудування первинним є пошук найбільш оптимальних засобів задоволення публічного інтересу, інтересу територіальної громади в найбільш економічно й екологічно сприятливому використанні відповідних територій, що комплексно відрізняє такі адміністративно-господарські санкції від інших адміністративно-господарських санкцій (наприклад, у сфері емісії цінних паперів, де панівним є приватний інтерес емітента та інших учасників фондового ринку).

5. Констатовано, що впровадження зарубіжного досвіду правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування дасть змогу національному законодавцю з огляду на досвід таких держав, як Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Республіка Польща тощо, переглянути стандарти у сфері містобудування. Зокрема, аналіз законодавства Республіки Польща дасть можливість переглянути процедури легалізації незаконно побудованих об'єктів. Запозичення американського досвіду дасть змогу розробити оптимальний механізм розподілу повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Приклад Федеративної Республіки Німеччина сприятиме процесу деталізування національного законодавства у сфері містобудування.

6. Визначено, що під гарантіями прав учасників у сфері відносин містобудування в разі застосування адміністративно-господарських санкцій розуміється сукупність нормативно закріплених положень, які забезпечують можливість суб'єктів владних повноважень та інституцій громадянського суспільства, які вступають в адміністративно-правові відносини у сфері містобудування, охороняти й захищати власні права, безперешкодно здійснювати професійну діяльність, отримувати належне матеріально-технічне забезпечення, приймати нормативні та управлінські рішення, здійснювати заходи організаційного характеру та в разі їх порушення звертатися за захистом до суду.

7. Обґрунтовано, що під час розроблення Містобудівного кодексу України доцільно додати відповідну норму, яка закріплюватиме можливість встановлення режиму забудови територій, визначених для містобудівних потреб, місцевими правилами регулювання забудови – нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування, прийнятими відповідно до законодавства.

8. Ключовими напрямками вдосконалення законодавства щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування визначено такі заходи: 1) необхідність прискорення діяльності законодавця в контексті прийняття Містобудівного кодексу України, який має визначити основні правові, економічні, соціальні та організаційні засади державної політики у сфері містобудування як складової частини державної політики України; 2) упровадження проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення скорочення строків розгляду справ за позовами органів державного

архітектурно-будівельного контролю та нагляду», метою якого є запровадження виключно судового порядку заборони експлуатації об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) або значними (СС3) наслідками та не прийняті в експлуатацію, а також забезпечення скорочених строків розгляду справ за позовами про припинення права на виконання підготовчих та/або будівельних робіт, про скасування реєстрації декларації про готовність об'єкта до експлуатації, про заборону експлуатації закінчених будівництвом об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми (СС2) або значними (СС3) наслідками та не прийняті в експлуатацію; 3) перегляд основ здійснення нагляду й контролю у сфері містобудування шляхом перегляду наявних ДБН і правил у формі скасування, розроблення та впровадження нових, адаптованих до технічних кодексів, чинних у країнах Європейського Союзу та розвинених країнах світу; 4) розроблення та впровадження порядку здійснення акредитації фахівців будівельної галузі, який має враховувати пропозиції закордонних асоціацій будівельників із метою інтеграції України у світовий ринок із будівництва.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мавродієва М.В. Зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 372–376.
2. Мавродієва М.В. Проведення у справах щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 151–156.
3. Мавродієва М.В. Гарантії реалізації та захисту прав учасників відносин у сфері містобудування при застосуванні адміністративно-господарських санкцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2023. № 64. С. 38–41.
4. Мавродієва М.В. Нормативно-правове регулювання реалізації та захисту прав учасників правовідносин у сфері містобудування при застосуванні адміністративно-господарських санкцій. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 6(58). Р. 166–169.
5. Мавродієва М.В. Окремі помилки в процесі правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. *Proceedings of the International Scientific Conference “Development trends in legal science and education of Ukraine in the context of European integration”*, Czestochowa (Republic of Poland), November 1–2, 2023. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. Р. 146–148.

6. Мавродієва М.В. Кодифікація законодавства у сфері містобудування. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 240–243.

7. Мавродієва М.В. Будівництво як правова категорія. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 350–352.

АНОТАЦІЇ

Мавродієва М.В. Адміністративно-господарські санкції за правопорушення у сфері містобудування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2024.

У роботі надано характеристику адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. Визначено, що трансформація системи органів державної влади та місцевого самоврядування, зумовлена активізацією євроінтеграційних процесів в Україні, вимагає забезпечення ефективності систематизації містобудівного законодавства як нормативно-правового базису для залучення та гарантування безпечності інвестування в повоєнну відбудову української держави. У сучасних умовах відбувається активізація процесів із кодифікації містобудівного законодавства та розроблення Містобудівного кодексу України, складовою частиною якого має стати окрема глава, присвячена особливостям застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання – порушників встановлених стандартів і норм здійснення підготовчо-архітектурних та будівельних робіт. Недосконалість нормативно-правового регулювання застосування адміністративно-господарських санкцій за вчинення правопорушень у сфері містобудування знижує ефективність їх упровадження.

Обґрунтовано авторський підхід до розуміння категорії «адміністративно-господарський штраф у сфері містобудування» як певного виду стягнення, яке застосовується до порушника вимог безпеки здійснення будівельних і підготовчих робіт органом державного архітектурно-будівельного контролю та реалізується у грошовій формі до фондів Державного бюджету України. На підставі необхідності впровадження вимог децентралізації публічної влади обґрунтовано доцільність перегляду підходів до розподілу коштів від справляння адміністративно-господарських санкцій та переадресації таких грошових ресурсів до місцевих бюджетів, що дасть змогу більш оперативно задовольняти потреби територіальної громади та регіонів, де, власне, й відбулося порушення норм забудови.

Ключові слова: адміністративно-господарські санкції, гарантії захисту, правозастосування адміністративно-господарських санкцій, правопорушення, сфера містобудування, учасники у сфері відносин містобудування.

Mavrodieva M.V. Administrative-economic sanctions for offenses in the field of urban planning. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Juridical Sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2024.

The paper characterizes administratively-economic sanctions for offenses in the field of urban planning. It is stated that system transformation state authorities and local self-government, which is due to the intensification of European integration processes in Ukraine, requires ensuring the effectiveness of the systematization of urban planning legislation as a regulatory and legal basis for attracting and guaranteeing the safety of investment in the post-war reconstruction of the Ukrainian state. In modern conditions, there is an intensification of the processes of codification of urban planning legislation and the development of the Urban Planning Code of Ukraine, which should include a separate chapter devoted to the peculiarities of the application of administrative and economic sanctions to business entities that violate the established standards and norms for the implementation of preparatory, architectural and construction works. The imperfection of the legal regulation of the application of administrative and economic sanctions for committing an offense in the field of urban planning reduces the effectiveness of their implementation.

It is emphasized that the transformation of the institute of administrative responsibility from a measure of coercion to a means of implementing the functions of public administration allows us to say that administrative and economic sanctions perform the function of accumulation of public financial resources collected by economic entities in order to achieve satisfaction of the public interest in economic growth, environmentally safe environment and ensuring personal and national security needs. It is concluded that in the process of codification of urban planning legislation, a separate chapter should determine the mechanism for applying administrative and economic sanctions, which at the same time remains a mechanism of state-legal influence on an economic entity.

It is argued that the signs of administrative and economic sanctions are: a special basis for their application, which consists in establishing the fact of non-compliance with the regime of economic activity; public and administrative nature of the influence exerted by a state or local self-government body on a business entity; the non-contractual nature of establishing the amount of sanctions and the grounds for application; special terms of application; administrative application procedure; administrative appeal procedure; property and managerial law-restrictive nature of influence on the subject of state donation, which may consist in restriction or even suspension of its activities; special subjective nature of such legal relations, which consists in the legislative establishment of a normative list of subjects to which they can be applied; as well as in the definition of a special subject of state control in the field of architecture and urban planning; functional direction, which is to provide a full-fledged living environment for the population.

A characterization of the types of administrative and economic sanctions in the sphere of urban planning, where fines occupy a central place, is carried out. The specifics of administrative and economic fines are as follows: establishing their

amount at the level of individual legislative acts, and not at the level of codified acts, which distinguishes them from fines as a criminal punishment and a fine as an administrative penalty; admissibility of application of administrative and economic fines as administrative and economic sanctions, as well as other means and types of liability; application of special bodies of state architectural and construction control, which distinguishes them from fines as a type of civil liability, which can be applied in the order of contractual and non-contractual liability.

The author's approach to understanding the category of "administrative and economic penalty in the sphere of urban planning" as a certain type of penalty applied to the violator of safety requirements for the implementation of construction and preparatory works by the body of state architectural and construction control, which is implemented in monetary form to the funds of the State Budget of Ukraine, is substantiated. Based on the need to implement the requirements of decentralization of public power, the need to revise approaches to the distribution of funds from the collection of administrative and economic sanctions and the redirection of such monetary resources to local budgets is substantiated, which will allow to more quickly meet the needs of the territorial community and regions where the violation of development norms actually occurred.

Key words: *administrative and economic sanctions, enforcement of administrative and economic sanctions, guarantees of protection, offenses, participants in the field of urban planning relations, sphere of urban planning.*

Підписано до друку 27.01.2024. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1094.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.